

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

**ИЗВЕШТАЈ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ, КАНДИДАТА И МЕНТОРА ЗА
ИЗРАДУ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ**

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовао комисију:

На основу члана 127 Статута Филолошког факултета Универзитета у Београду и члана 128 Закона о високом образовању, Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду на седници одржаној 4. 11. 2015. године донело је Одлуку о образовању комисије за оцену подобности теме, кандидата и ментора за израду докторске дисертације **Иване Вранић, мастер**, стручне сараднице и библиотекарке у Београдској пословној школи, Висока школа струковних студија, под називом **„Критичка анализа дискурса учioniце на високошколским установама у Србији с посебним освртом на родно осетљив језик“**.

2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назив уже научне области за коју је изабран у звање, датум избора у звање и назива факултета, установе у којој је члан комисије запослен:

1. др Јелена Филиповић, редовна професорка Филолошког факултета Универзитета у Београду
2. др Ана Кузмановић Јовановић, доценткиња Филолошког факултета Универзитета у Београду
1. др Ивана Вучина Симовић, доценткиња ФИЛУМ Универзитета у Крагујевцу

II БИОГРАФИЈА КАНДИДАТКИЊЕ

ИВАНА ВРАНИЋ

Ивана Вранић рођена је 11. новембра 1988. године у Београду где је завршила основну школу и Филолошку гимназију. Дипломирала је 2011. године на Филолошком факултету у Београду на Катедри за иберијске

студије, а исте године је уписана и мастер студије такође на Филолошком факултету у Београду и на Факултету за правне и пословне студије др Лазар Вркатић у Новом Саду, на одсеку за англистику. Од 2013. године запослена је у Београдској пословној школи, Високој школи струковних студија где је обављала послове стручне сараднице и библиотекарке. Њене уже области интересовања су критичка анализа дискурса, родно осетљив језик и примена посебних метода и техника у настави страног језика и страног језика струке, специјалне теме из когнитивне лингвистике. Објавила је више радова на теме из ових области и радо присуствује и учествује на конференцијама и семинарима. Служи се шпанским, енглеским и руским језиком.

МАГИСТАРСКЕ ИЛИ МАСТЕР СТУДИЈЕ

Назив и седиште факултета на којем је кандидат завршио магистарске или мастер студије:

Филолошки факултет Универзитета у Београду

Факултет за правне и пословне студије „др Лазар Вркатић“ у Новом Саду

Тема магистарског или мастер рада:

- *Језици бивше Југославије с краја 20. и почетком 21. века: српски и хрватски језик као обележја националних идентитета*
- *Могућности примене посебних методолошких приступа настави вокабулара енглеског језика за посебне намене*

Академски назив и научна област:

Мастер професор језика и књижевности и мастер филолог-англиста

Наука о језику: социалингвистика, примењена лингвистика

Година одбране магистарског или мастер рада: 2012.

III БИБЛИОГРАФИЈА КАНДИДАТКИЊЕ

Кандидаткиња Ивана Вранић ауторка је четири објављена и два научна и стручна рада у штампи из области социалингвистике, критичке анализе дискурса и примењене лингвистике:

1. Вранић, И. (2014) Могућности примене методе, техника и стручних уџбеника у настави вокабулара енглеског језика за посебне намене, *Педагошка стварност*, Број 2, година LX, 258-271.
2. Вранић, И. (2014). Метафора, персонификација и хипербола у рекламама за медицинске производе, *CM: Communication management*

quarterly, часопис за управљање комуницирањем, Број 31, година IX, 39- 58.

3. Вранић, И. (у штампи). Конструисање значења помоћу мултимодалних елемената у дискурсу реклама: приказ из угла теорије појмовног стапања. *Радови Филозофског факултета у Источном Сарајеву*, број 16, књига 1.
4. Вранић, И. (2015). Концепција почетне писмености код деце предшколског узраста. *Годишњак Учитељског факултета у Брању*, Број 6, стр: 345- 355.
5. Вранић, И. и др. (2015). Употреба родно равноправних назива занимања у енглеском језику струке у Србији. *Synthesis*, зборник радова са међународне научне конференције из области информационих технологија и савременог пословања. Београд: Универзитет Сингидунум, стр: 744-747.
6. Вранић, И. (у штампи). Употреба језичких средстава у рекламном дискурсу: приказ из угла теорије говорних чинова и критичке анализе дискурса. *Наслеђе, часопис за језик, уметност и културу*. Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, број 31, година XII.

IV ОЦЕНА ДА ЈЕ КАНДИДАТКИЊА ПОДОБНА ДА РАДИ ДИСЕРТАЦИЈУ

Поред тога што је успешно испунила све обавезе предвиђене програмом докторских студија, остварила потребан број кредита и задовољила све остале захтеве програма докторских академских студија (студијски истраживачки радови) и тиме стекла неопходне услове за пријаву докторске дисертације, Ивана Вранић, мастер, објавила је четири научна и стручна рада (и два су у штампи). Комисија закључује да се ради о веома квалитетној кандидаткињи високих академских способности која се са пуно академске зрелости и ентузијазма посвећује како научном тако и образовном раду, превођењу стручних текстова и судском тумачењу. Увидом у биографију и библиографију кандидаткиње, Комисија сматра да Ивана Вранић, мастер, у потпуности испуњава све биографске, библиографске и академске предуслове за израду докторске дисертације.

V ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНОГ МЕНТОРА

За менторку је предложена др Јелена Филиповић, редовна професорка Филолошког факултета у Београду, Катедра за иберијске студије. У наставку

представљамо селективну библиографију предложене менторке релевантну за тему докторске дисертације кандидаткиње:

Књиге:

Filipović Jelena. 2015. Transdisciplinary approach to language study. The complexity theory perspective. London: Palgrave Macmillan.

Филиповић Јелена & Оливера Дурбаба (уреднице). 2014. *Језици у образовању и језичке образовне политике*. Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду/Чигоја.

Filipović Jelena & Ana Kuzmanović-Jovanović. 2012. *Vodič za rodno osetljiv pristup medijima u Srbiji, preporuke i dosadašnja praksa*. Beograd: Uprava za rodnu ravnopravnost, Ministarstvo za rad i socijalnu politiku Republike Srbije.

Vučo, Julijana & Jelena Filipović (eds.). 2012. *Filološka istraživanja danas. Jezik i društvo/ Philological Research Today. Language in Society*. Beograd: Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu.

Filipović Jelena. 2009. *Moć reči: Ogledi iz kritičke sociolingvistike [The social power of words: Essays on critical sociolinguistics]*. Beograd: Zadužbina Andrejević.

Поглавља у књигама и монографским издањима:

Filipović, Jelena. 2012. Language policy and planning from the complexity perspective. In: Julijana Vučo & Jelena Filipović (eds.) *Philological Research Today. Language and Society*. Belgrade: Faculty of Philology Press, pp. 285-320.

Filipović, Jelena. 2011. Language policy and planning in standard language cultures – an alternative approach. In: Vera Vasić (ed.), *Primenjena Lingvistika u čast Ranku Bugarskom. JEZIK U UPOTREBI [Applied linguistics in honor of Ranko Bugarski. LANGUAGE IN USE]*. Novi Sad: Društvo za primenjenu lingvistiku Srbije, Filozofski fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu, pp. 121-136

Filipović Jelena. 2011. Rod i jezik (Gender and Language), in: Ivana Milojević & Slobodanka Markov (eds), *Uvod u rodne teorije (Introduction to Gender Theories)*. Novi Sad: Centar za rodne studije & Mediterran Publishing, pp. 409-423.

Filipović, Jelena & Ivana Vučina-Simović. 2010. La lengua como recurso social: el caso de las mujeres sefardíes de los Balcanes. En: P. Díaz Mas & M. Sánchez Pérez (editoras). *Los sefardíes ante los retos del mundo contemporáneo. Identidad y mentalidades*. Madrid: CSIC, pp. 259-269.

Научни радови објављени у академској референтној литератури:

Filipović, Jelena & Ivana Vučina-Simović. (2013). *Philanthropy and emancipation among Sephardic women in the Balkans in times of Modernity*. Journal of Sephardic Studies, vol. 1: 78-95. <http://www.sefarad-studies.org>

Filipović, Jelena. 2011. Gender and power in language standardization of Serbian. *Gender and Language*. 5(1): 111-131.

Filipović, Jelena. 2009. Rodno osetljive jezičke politike: teorijske postavke i metodološki postupci [Gender sensitive language policies: theory and methodological procedures]. *Anali Filološkog fakulteta [Annals of the School of Philology]*, 21: 109-127.

Комисија сматра да проф. др Јелена Филиповић, редовна професорка, испуњава све услове за ментора ове докторске дисертације за област социолингвистика.

VI ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ

1. Формулације назива теме (наслова)

Кандидаткиња Ивана Вранић пријавила је докторску дисертацију под насловом „**Критичка анализа дискурса учионице на високошколским установама у Србији с посебним освртом на родно осетљив језик**”.

Комисија закључује да је назив тезе прикладан и да добро репрезентује суштину предложене теме истраживања.

2. Предмет (проблема) истраживања

Опис теме:

Предмет истраживања обухвата критичко разматрање проблема родне (не) осетљивости у дискурсу учионице, с посебним освртом на терцијарно образовање.

Предмет овог научног истраживања је дискурс који се развија и користи у учионицама једне високошколске установе међу члановима родно мешовите групе студентата и студенткиња. Разлог за овакав одабир популације лежи у чињеници да се најјаснија слика о неговању демократских вредности у друштву могу испитати међу младом популацијом (на нивоу

универзитетског образовања) која већ поседује (релативно) оформљене ставове, способност да критички резонује и препозна присуство (не)једнаке праксе у репродукцији родних односа. Другим речима, испитује се да ли у самој дискурзивној пракси у учионици постоје родно различити вербални и невербални елементи комуникације међу студентима и студенткињама, и да ли обрасци таквог дискурзивног понашања представљају одраз културних модела и идеологија која се налазе у самом друштву, а презентује се и нуди као легитиман систем друштвених односа.

Како би се обезбедило довољно дискурзивног материјала који ће поткрепити претпоставку, истраживање се заснива на критичкој анализи дискурса и социолингвистици, дисциплинама помоћу којих се не анализирају само лингвистички сегменти, већ и имплицитне детерминанте у оквиру саме делатне заједнице каква је група студената и студенткиња, али и самог образовног система у којима се одражавају и њихове родне улоге. Предмет истраживања, међутим, неће обухватити само анализу концепта језика, већ и истраживање оних друштвених појава које одређују и обликују понашање студената и студенткиња. Другим речима, биће анализирани и упоређени говор, ставови и понашања студената и студенткиња; улоге остварују на часовима; као и њихова запажања и претпоставке о томе шта од њих очекује друштвена заједница којој припадају.

„Кроз истраживање употребе језика, језичких варијација и ставова говорника према језику/дискурсу (који представља одраз али и генератор културних модела) критичка социолингвистика покушава да одреди на који начин друштвени односи утичу на језичку праксу која доприноси друштвеној неједнакости и дисбалансу у расподели друштвене моћи” (Филиповић, 2009: 135). С тим у вези, мешовиту групу студената и студенткиња, као делатну заједницу, карактерише родно-језичка варијација која са осталим друштвеним параметрима (класа, етницитет, веровање, систем вредности, култура и сл.) креира социјални идентитет, али оно што је још важније и утиче на представу о родном идентитету (Cameron, 2003a: 189).

С краја прошлог века зачета је теорија перформативности према којој се род одређује као динамичка категорија (Butler, 1990). Основни постулат ове теорије јесте да се род јавља, развија и мења у току живота једног појединца, односно да „су родне одлике су нешто што стварамо током читавог живота, формирајући сопствени идентитет, користећи при томе језик као једно од кључних средстава за представљање тог идентитета у различитим доменима људске комуникације у заједници, у складу са нашим образовним, класним, политичким, етичким, религиозним и другим уверењима и ставовима, односно идеологијама и културним моделима“ (Филиповић, 2009: 131). Мешовита група студенткиња и студената треба да

се посматра као иницијални ступањ у развоју делатне заједнице која се дефинише као скупина људи који су удружени и усмерени на постизање заједничких друштвених циљева (Eckert & McConnell- Ginet, 1992), а да је при том од великог значаја прихватања различитих родних пракси.

Претпоставка овог истраживања је да је неопходно увести новине у образовни систем, односно у наставу и технике рада, како би дошло до промене у самом вредновању женског идентитета, што би подразумевало испољавање језика у којем би биле укључене и подједнако вредноване све родне разлике и сличности говора (Ђорић, 2010). Оваква пракса треба да укључује и директан ангажман учioniци, да обухвати рад у паровима и групама, да фаворизује подједнаку ангажованост у дискусијама на часу као и подједанко присуство ликова и родно осетљивог језика у уџбеничкој литератури.

Такође је важно истаћи да ауторке и аутори у овој области (нпр., Блумберг, 2007: 33) истичу да не постоје студије које би пружиле конкретне податке о последицама родних предрасуда у наставним програмима и материјалима. Такође, услед недостатка емпиријских студија које се баве дискурсом учioniце није познато ни да ли су родне предрасуде заступљеније у сиромашнијим земљама, са slabим системом образовања, или не. Ипак, испитујући уџбеничку литературу широм света од седамдесетих година прошлог века па све до самог почетка овог, Блумберг (2007: 33-34) долази до одређених закључака: родне предрасуде у уџбеницима нису условљене нивоом економског развоја земље и испољавањем родних слобода; упркос тридесетпетогодишњим напорима многих нација, родна неједанкост у уџбеницима се врло споро искорењује; на сваком континенту се могу пронаћи примери традиционалних родних стереотипа у уџбеницима који дефинишу понашање жене и мушкарца; већина уџбеника ипак занемарује растућу еманципацију жена услед глобализације и све заступљенију улогу жена у јавним сферама; и коначно, сматра да је неопходно је ширење истраживања о родној равноправности у уџбеницима и лобирање од стране феминистичких организација и активисткиња како би се елиминисали несумњиво присутни облици родне дискриминације у образовним системима у свету.

3. Циљ истраживања и очекивани резултати

Циљ овог истраживања јесте да анализира дискурзивне праксе и образце у високом формалном образовању Србије, на часовима предавања и вежби, са фокусом на (не)присуство родно осетљиве дискурзивне динамике, како би се утврдили потенцијални узроци и последице њене (не)употребе.

Још један од битних циљева јесте и испитати какав је дискурс мушког, а какав женског дела студентске популације и да ли се утемељена идеолошка и културна веровања о једнакости полова одражавају у дискурсу.

Како је анализа садржаја универзитетских програма у Републици Србији показала да је женски род и даље подређен мушком (Џамоња Игњатовић и др, 2009; Бачевић и др, 2010; Џамоња Игњатовић и др, 2010), поставља се питање да ли се то одражава и у свакодневној комуникативној активности. Основна претпоставка овог рада почива на чињеници да је традиционални културни модел врло присутан у српском образовном систему, на шта упућује анализа садржаја наставних и дидактичких средстава основних и средњих школа (Пешикан & Маринковић, 1999; Ковачевић, 2004; Стефановић, 2008; Ћорић и др, 2010). Таква пракса за последицу може да има превасходно креирање дискриминишућих родних идеологија и идентитета и културних модела, а затим и неједнаку расподелу друштвене моћи у високошколском образовању и што је најважније и у даљем друштвеном животу појединаца. Ова хипотеза се најјасније може испитати помоћу истраживања родно-језичке варијабилности дискурзивне праксе у делатној заједници каква је родно мештовита група студентске популације. Начин на који студенти и студенткиње међусобно комуницирају, успостављају и усмеравају динамику односа, износе своја веровања, мишљења, заједнички раде у процесу учења и наставе, у корелацији са њиховим сопственим социјалним идентитетом пружиће заокружену слику о односу моћи, односно одредиће позицију мушког и женског конструкта унутар дате делатне заједнице.

Референтна тачка овог истраживања јесте утемељени концепт патријархалног културног модела у Србији (Малешевић, 2007) чија је последица управо недовољна употреба родно неутралног дискурса, што указује на неравномерну расподелу друштвене моћи.

Методе критичке анализе дискурса и социолингвистичке анализе примениће се у циљу бележења и класификације лингвистичких и екстралингвистичких сегмената који треба да поткрепе основну претпоставку рада представљајући узроке и последице родно неправног дискурса у друштву. С тим у вези, може се, такође, поставити и додатна хипотеза да владајућа идеологија у Србији о доминацији конструкта мушког идентитета као природног носиоца моћи у друштву има темеље у представама о родном идентитету које се нуде основном и средњим образовању (Ћорић и др, 2010).

Присуство патријархалног културног модела и патријархалне језичке идеологије има за последицу занемаривање родне неправности коју формирају научници, који имају позицију и утицај у друштву, а стичу га вековима много лакше од жена (Filipović, 2015). Иако је српски језик

продуктиван у конструисању родно диференцираних променљивих речи на свим граматичким, семантичко-синтактичким нивоима, ипак се граматички облик мушког рода узима као семантички неутрално облежје (Čaušević & Zlotrg, 2011; Вранић и др, 2015).

Крајњи циљ овог рада јесте да укаже на евентуалне пропусте у родној сензитивизацији у образовању која почиње у предшколском, утврђује се у основном и средњем образовању у Србији, а крунске последице има на високошколском образовању. Поред тога, истраживачки процес при изради ове дисертације има и еманципаторски карактер на коме ће ауторка радити кроз примену методолошког поступка фокус групе: мотивисати младе на ширење сопствене, али и колективне, мреже асоцијација о роду, и на прилагођавање пре свега сопствене језичке структуре потребама стварног друштеног живота. Дакле, за потребе истраживања дискурзивне праксе у високом образовању биће одређена група родно мешовите студентске популације друге и треће године струковних студија Београдске пословне школе коју чине млади људи из читаве Србије, а који су у току свог живота били изложени различитим образовним, васпитним и културним обрасцима. Кроз групне интервјуе и дискусије, ауторка планира да покуша да подигне ниво њихове самосвести и критичког промишљања питања родне образовне и језичке идеологије.

Очекује се да ће резултати истраживања показати да ли у дискурзивној пракси у учионици заиста постоји доминантни друштвени конструкт мушког идентитета и који су разлози за то. Родно осетљив језик један је од могућих алата за успостављање и унапређење родне равноправности у друштву, али одговорност за афирмацију како родно осетљивог језика, тако и родно осетљивих образовних идеологија превасходно треба тражити у сфери образовних институција, као и других јавних и службених институција и организација. Образовне институције, као и само наставно особље и уџбеничка литература треба да развију и имплементирају механизме за усвајање и употребу родно осетљивог језика.

V ПЛАН РАДА И МЕТОДЕ ИСТРАЖИВАЊА

Поред приказа теоријских и критичких ставова о родно осетљивом језику у дискурсу образовања, тема дисертације захтева и теренско истраживање ради обезбеђивања валидних и веродостојних података у циљу провере хипотезе рада. Истраживање се заснива на критичкој анализи дискурса и критичкој социولينгвистици.

Како истиче Ван Дијк (2001: 315) међу лингвистима још увек није установљен концензус о примени метода при критичкој анализи дискурса, што никако не отежава приступ анализи, већ напротив, омогућава

лингвистињама и лингвистима да у складу са својим циљевима приступе истраживању користећи одговарајући модел и методу или различите комбинације модела и метода. У том смислу, кључни аспекти критичке анализе дискурса су могућност истраживача/истраживачице да слободно координира лингвистичком анализом, и интердисциплинарни приступ анализи који омогућавају да се дође до ваљаних резултата (Вранић, 2014: 45). Добијени подаци ће се груписати и описати уз примену квалитативних методолошких поступака.

Квалитативна методологија подразумева ауторкин продужени боравак у циљној делатној заједници: присуствовање одређеном фонду часова (предавања и вежбе) на различитим предметима из друштвено-хуманистичких наука, које похађају родно мешовите групе студентске популације на другој и трећој години струковних студија на Београдској пословној школи, Високој школи струковних студија. Након тога, ауторка планира да оформи фокус групу која ће имати између шест и осам чланова/чланица, где ће студенти и студенткиње износити своја мишљења, уверења и искуства на тему родно равноправне друштвене праксе. На тај начин, биће прикупљени, приказани и детаљно анализирани примери из дискурса (говора, става, понашања, саме интерпретације садржине часова и приручника, и др.) студената и студенткиња који илуструју родну диференцијацију. У исто време, ауторка планира да као модераторка фокус групе покуша да подстакне учеснице и учеснике на критичко промишљање сопствених дискурзивних пракси и родних идеологија.

Као методолошки поступци за ову анализу одабрани су инструментална студија случаја и фокус група, које омогућавају да се испитивањем праксе и ставова о родно осетљивом језику студената и студенткиња Београдске пословне школе (БПШ) стекне увид о реалном стању и примени родно осетљиве дискурзивне праксе међу младом популацијом на високошколским установама уопште; изведу генерализације везане за поделу друштвених улога мушкараца и жена у заједници или чак изграде нове теорије ове проблематике које би биле широко применљиве. Студенти и студенткиње БПШ у овом контексту чине релевантан узорак на нивоу шире друштвене заједнице, јер популацију чине млади људи из целе Србије, који су се образовали у различитим средњим стручним школама и гимназијама, различите културне, верске, као и националне припадности.

Критичка анализа дискурса примениће се у дискурзивних пракси у учионици (а са претпоставком да она има импликације и на друштво у целини) са циљем да се разветле питања свести о родном идентитету и потенцијалном присуству родних стереотипа у дискурсу учионица који је у употреби међу студентском популацијом у Србији. Поред критичке, ауторка

планира да спроведе и структуралну анализу дискурса на свим језичко-граматичким нивоима (морфолошком, лексичком и синтаксичком), као и семантичком, прагматичком и социолингвистичком нивоу комуникације међу студентима и студенткињама.

Као што је претходно речено, инструментална студија случаја представља један од кључних методолошких поступака. Овај методолошки поступак омогућава да се стекне увид у одређену проблематику, при чему сам *случај* представља помоћно средство за лакше разумевање ширег контекста. Од великог значаја је детаљно испитивање *случаја*, као и контекста и активности које се одвијају унутар истог, како би истраживачи и истраживачице били у стању да разумеју ширу ситуацију или феномен (Stake, 1995). Студија случаја (енг. *case study*) дефинише се као квалитативна истраживачка метода помоћу које се прикупљају свеобухватне информације о једном или више појединачних случајева одређена групе или категорије појаве на основу којих се доносе закључци о свим случајевима исте категорије (Merriam, 1998). Подаци се у случају овог прикупљају опсервацијом, директним присуством настави уз примену пратећих истраживачких инструмената. Инструменти истраживања који ће омогућити да се реализује анализа и да се добију ваљани резултати поред опсервације јесу и аудио записи, белешке и дневник ауторке. Коначно фокус група треба да послужи како би се што је детаљније могуће описао истраживани феномен и извели општи закључци о стању родно равноправног дискурса у језику учионице на високошколским установама у Србији.

Релевантан аспект овог истраживања заузима формирање фокус групе. Фокус група, као квалитативна метода истраживања, представља облик групне дискусије на дату тему где сама истраживачица користи комуникацију међу учесницима и учесницама као средство за прикупљање вербалних и невербалних лингвистичких података (Kitzinger, 1995; Но: 2006). Овакав вид групног интервјуа отвореног типа симулира облик свакодневне комуникације међу учесницима и учесницама, јер су релаксирани и охрабрени да међусобно постављају питања једни другима, размењују анегдоте, говоре о својим искуствима и размишљањима на дату тему (Kitzinger, 1995). Уколико је интеракцијска група добро конципирана и динамична, учесници и учеснице могу сами функционисати у дискусији (без интервенције истраживачице), па чак и само истраживање усмерити ка неочекиваном правцу (Kitzinger, 1995: 299). Према Китцингер (1995: 300) овакав начин интерперсоналног комуницирања потцртава културне вредности групе: анализом хумора, слагања и неслагања, коришћењем различитих наративних форми изражавања, на основу којих истраживачи/истраживачице могу идентификовати заједничке и индивидуалне доживљаје

родног идентитета у друштву. Ипак, ауторка не планира да у потпуности елиминише значај сопствене интервенције коју доживљава као један од могућих начина да подигне ниво критичке самосвести унутар фокус групе коју испитује.

Још један важан концепт овог истраживања јесте методолошки поступак тријангулације. Овај поступак подразумева употребу различитих извора података, интеграцију различитих теорија и метода, а некад и ангажовање више истраживача и истраживачица, с циљем да се дође до детаљнијег описа с више становишта размотреног и објашњеног стања одређене друштвене појаве (Ajduković, 2007). „Bogatstvo društvene stvarnosti od istraživača traži bogatstvo pristupa, a u pokušajima da interpretira barem neki njezin fragment suvremenom je istraživaču nužna otvorenost prema svim raspoloživim istraživačkim alatima” (Magdić, 2011). Трајангулација ће ово истраживање учинити свеобухватним: интердисциплинарно и квалитативно социولينгвистичко истраживање потпомогнуто методом критичке анализе дискурса и поступцима инструменталне студије случаја и фокус групе, уз примену анкете као контролног мерног инструмента, допринеће свеобухватном испитивању ове тематике и понудити веродостојне податке о примени дискурса родне равноправности међу студентском популацијом у Србији.

Узорак над којим ће истраживање бити спроведено чиниће мешовита група студената и студенткиња БПШ у току 2015/2016 године. Разлог одабира баш ове популације лежи у чињеници да се ради о младој популацији са већ (релативно) оформљеним ставовима и способношћу на критичко промишљање, а нарочито интересантна чињеница јесте да представљају скуп младих који су се образовали у различитим основним и средњим стручним школама, односно гимназијама, у Србији, у току којих су били под изложени различитим културолошким и идеолошким уверењима и утицајима. Још један важан критеријум за одабир баш ове образовне институције јесте што се полази од чињенице да су испитаници и испитанице репрезентативни на нивоу шире друштвене заједнице, јер њихово стручно усавршавање није професионално везано за лингвистичко звање, а самим тим је и умањена, или у потпуности елиминисана, могућност да ће на саму анализу утицати њихова академска знања о родно осетљивом језичком коду.

Корпус истраживања ће чинити сви прикупљени примери из спонтаног дискурса, ставова, понашања, саме интерпретације садржине часова и приручника који илуструју родно (не)осетљив дискурс у учионици. Предмети и часови на којима ће се вршити истраживање дискурса биће из области менаџмента, економије и социологије. Разлог овакве селекције предмета јесте чињеница да се ради о предметима из области друштвено-хуманистичких

наука на којима студенти и студенткиње активно говоре и директно или индиректно изражавају своје ставове. Другим речима, кроз употребу дискурса на друштвено-хуманистичким предметима добија се јаснија слика о језичкој пракси, док ће на предмету Социологија студенти и студенткиње, поред језика, изражавати своје ставове и мишљења помоћу којих ће свесно или несвесно разоткрити и какве идеологије поседују, између осталог и какву језичку и родну идеологију заступају.

Очекује се да кључни резултати истраживања у овом раду покажу да ли је високо образовање успело да понуди другачији друштвени контекст од онога у основном и средњем образовању када је реч о родној равноправности. Поред тога, истраживање би указало на то да ли се и у којој мери родна равноправност, као друштвени феномен, интегрисала у образовање, и који су проблеми на којима треба радити како би се свакоме (и наставном особљу и ученицима/ ученицама/ студентима/ студенткињама) обезбедила едукација на тему родне равноправности. Иако се ова дисертација не бави критичким образовањем наставног кадра у сфери родне осетљивости, ауторка као значајну ставку за будућа истраживања истиче организовање семинара за наставно особље, на свим нивоима образовања. Анализа евентуалних организационих проблема у примени родно осетљивог језика и формирању родно равноправних идеологија у настави такође се намеће као једна од тема за будућа истраживања.

Коначно, ауторка закључује да универзитетске образовне институције треба да својим образовним садржајима, методама и праксама представљају кључне инструменте за ширење демократских вредности, међу којима је и увођење модела родно осетљивог образовања. Таква пракса би требало да доведе до креирања нове друштвене стварности где ће се јасно и природно препознати потреба за равноправно учешће жена у приватној и јавној сфери друштва.

VI БИБЛИОГРАФИЈА ПРЕЛИМИНАРНИХ ИСТРАЖИВАЊА

Кандидаткиња је у пријави приложила прелиминарну радну библиографију од 80 библиографских јединица релеватних за истраживање.

1. Abuín Vences, N. *Publicidad, roles sociales y discurso de género*. Actes de Congènere: la representació de gènere a la publicitat del segle XXI.

Преузето 25. 3.2015. са:

http://www3.udg.edu/publicacions/vell/electroniques/congenere/ponencies/02_publicidad_rolessociales_discurso.pdf

2. Ajduković, M. (2007). Metodološki pristup empirijskom istraživanju kvalitete studija na Pravnom fakultetu. Projekat «Razvoj modela unaprjeđivanja kvaliteta studija na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu» преузето 25.10.2015. са :
https://www.pravo.unizg.hr/download/repository/Metodoloski_pristup.pdf
3. Allan, E. J. (2010). *Policy Discourses, Gender, and Education: Constructing Women's Status*. New York: Routledge.
4. Бачевић, Ј. и др. (2010). *Анализа родне димензије у високошколском образовном материјалу*. Београд: УНДП.
5. Baranović, B. (2006). *Nacionalni kurikulum za obvezno obrazovanje u Hrvatskoj – različite perspektive*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu – Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja.
6. Bergvall, V. L. 1999. Toward a comprehensive theory of language and gender. *Language in Society*, 28 (2): 273- 293.
7. Blommaert, J. & Bulcaen, C. (2000). Critical Discourse Analysis. *Annual Review of Anthropology*. Vol. 29, 447- 466.
8. Blumberg, R. L. (2007). Gender bias in textbooks: a hidden obstacle on the road to gender equality in education. Background paper commissioned for the EFA Global Monitoring Report 2008, Education for All by 2015: we will make it?
9. Butler, J. (1990). *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. London: Routledge.
10. Cameron, D. (1995). *Verbal Hygiene: The Politics of Language*. London: Routledge.
11. Cameron, D. (2003). Gender and Language Ideologies, in: Janet Holms & Miriam Meyerhoff (eds.), *The Handbook Of Language and Gender*. Oxford: Blackwell Publishing pp. 447-467.
12. Cameron, D. (2003a). Gender Issue in Language Change. *Annual Review of Applied Linguistics*, No. 23, 187- 201.
13. Čaušević, J., Zlotrg S. (2011). *Načini za prevladavanje diskriminacije u jeziku i obrazovanju, medijima i pravnim dokumentima*. Sarajevo: Centar za interdisciplinarne i postdiplomske studije Univerziteta u Sarajevu.
14. Ђорић, Г. и др. (2010). *Образовање за родну равноправност: Анализа наставног материјала за Грађанско васпитање*. Ниш: УНДП.
15. Џамоња, Игњатовић, Т. и др. (2010). Родна осетљивост у академском простору: истраживање ставова према родној равноправности на Универзитету у Београд. *Годишњак Факултета политичких наука*, 4/2010, стр: 455-477.

16. Eckert, P. & McConnell-Ginet, S. (1992). Think practically and look locally: language and gender as community-based practices. *Annual Review of Anthropology*, 21, 461-490.
17. Fairclough, N. (2001). *Language and Power*. Essex: Pearson Education Limited.
18. Fairclough, N. (2009). "A dialectical-relational approach to critical discourse analysis in social research." *A Tutor's Guide: Methods of Critical Discourse Analysis*. Ed. Wodak, R. & Meyer, M. London: SAGE Publications Inc.
19. Fairclough, N. (2013). *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. New York: Routledge.
20. Filipović, J. (2009). *Moć reči: Ogledi iz kritičke sociolingvistike*. Beograd: Zadužbina Andrejević.
21. Филиповић Ј. и др. (2010). *Округли сто на тему родно осетљивих политика*. Београд: Програм Уједињених нација за развој, Сектор за инклузивни развој.
22. Filipović J. (2011). Gender and power in the language standardization of Serbian, in *Gender and Language*, McElhinny B. & Weatherall A. (eds.). Sheffield: Equinox Publishing, Vol 5,1, str: 111-131.
23. Filipović, J. (2011a). Rod i jezik (Gender and Language), in: Milojević, I. & Markov, S. (eds.), *Uvod u rodne teorije (Introduction to Gender Theories)*. Novi Sad: Centar za rodne studije & Mediterran Publishing, pp: 409-423.
24. Filipović, J. & Vučo, J. (2012). Language policy and and planning in Serbia: language management and language leadership. *Anali Filološkog fakulteta* 24 (II), str: 9-32.
25. Филиповић Ј. & Кузмановић Јовановић, А. (2012). *Водич за родно осетљив приступ медијима у Србији: Препорука и досадашња пракса*. Београд: Управа за родну равноправност & Министарство рада, запошљавања и социјалне политике
26. Филиповић, Ј. (2013). Perspectivas de género en el discurso escolar y educativo en España y en Serbia. *Colindancias: Revista de la Red Regional de Hispanistas de Hungría, Rumanía y Serbia* 4. Timisoara: Editura Universităţii de Vest din Timişoara, 225-234. Преузето 21.11.2013. са <http://www.litere.uvt.ro/vechi/COLINDANCIAS/colindancias4.pdf>.
27. Филиповић, Ј. (2014). Језичка образовна политика и родно осетљив језик. У: Филиповић, Ј. и Дурбаба, О. (ур.). *Језици у образовању и језичке образовне политике*. Београд: Филолошки факултет
28. Gamarnikow, E. et al. (1983): 'Gender, Class and Work', in *Explorations in Sociology* 18, London: Heinemann, 169- 179.
29. Goatly, A. (2000). *Critical Reading and Writing*. London: Routledge.

30. Голубовић, З. (1999). *Ја и Други: Антрополошка истраживања индивидуалног и колективног идентитета*. Београд: Република. Преузето 05.08. 2012. са <http://www.scribd.com/doc/57356127/2/Personalni-i-kolektivni-identitet>
31. Гвоздановић Ј. (2010). Дискурс о родној равноправности у језику. *Дискурс и дискурси, Зборник у част Свенки Савић*. Нови Сад: Филозофски факултет, стр: 225- 229.
32. Gilgun, J. F. (2005). "Grab" and Good Science: Writing Up the Results of Qualitative Research. *Qualitative Health Research*, Vol, 15, No. 2, str: 256-262.
33. Ho, D. (2006). The focus group interview: Rising to the challenge in qualitative research methodology. *Australian review of applied linguistics*, Vol. 29, No. 1, pp: 5.1- 5.19. Преузето 26.09.2015. са: <http://www.nla.gov.au/ojs/index.php/aral/article/viewFile/1914/2297>
34. Hogan-Brun, G. & Wolff, S. (2010). *Minority languages in Europe. An Introduction to the Current Debate*. London: Palgrave Macmillan.
35. Hussein, J. W. (2005). The social and ethno-cultural construction of masculinity and femininity in African proverbs. *African Study Monographs*, 26(2), 59-87.
36. Ивановић, Н. (2002). Образовање жена: изазов заједници? *Реч: часопис за књижевност, културу и друштвена питања*, 65 (2), 169-193.
37. Јарић, И. (1994). Зачарани круг представа о мушком и женском. У *Ратништво, партиотизам, патријархалност*. Београд: Центар за антиратну акцију и Група МОСТ, стр: 105-116.
38. Kamenov, Ž. & Galić, B. (ur.) (2009). *Percepcija, iskustvo i stavovi o rodnoj diskriminaciji u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH.
39. Канцеларија за људска и мањинска права, Влада републике Србије (2013). Конвенција о елиминисању свих облика дискриминације жена. Преузето 21.05.2014. са <http://www.ljudskaprava.gov.rs/index.php/yljudska-prava/konvencije/57-konvencija-o-eliminisanju-svih-oblika-diskriminacije-zena>
40. Kitzinger, J. (1995). Qualitative Research: Focus groups. *BMJ*, vol. 311, str: 299-302.
41. *Конвенција савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама*. Управа за родну равноправност: Министарство рада и социјалне политике: Београд, 2012.
42. Kovačević, A. (2004). Rodni stereotipi u osnovnom obrazovanju. *Prevazilaženje rodni stereotipa u osnovnom obrazovanju* (53-59).

- Podgorica: Fondacija Institut za otvoreno društvo. Преузето 25.10.2013. са:
http://89.188.32.41/download/east_pr_stereotipa.pdf
43. Kumaravadivelu B. (1999). Critical Classroom Discourse Analysis. *TESOL Quarterly*, Vol. 33, No. 3, Critical Approaches to TESOL, pp. 453-484.
44. Lamas, M. (1999). Usos, dificultades y posibilidades de la categoría género. *Papeles de Población*, No. 21, México: Universidad Autónoma del Estado de México, pp. 147- 178.
45. Magdić, D. (2011). *Pojam triangulacije*. Sveučilište u Splitu: Filozofski fakultet. Преузето 25.10. 2015. са:
<http://www.ffst.unist.hr/images/50013723/Magdic.Diana-Pojam.triangulacije.pdf>
46. Малешевих, М. (2007). *Женско: Етнографски аспекти друштвеног положаја жене у Србији*. Београд: Српски генеалогички центар.
47. Marušić, I. (2006). Motivacija i školski predmeti: Spolne razlike među učenicima u kontekstu teorije vrijednosti očekivanja, u: B. Baranović, (ur.) *Nacionalni kurikulum za obvezno obrazovanje u Hrvatskoj – različite perspektive*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu – Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja, str. 219-253.
48. Mercer, N. (2004). Sociocultural discourse analysis: analyzing classroom talk as a social mode of thinking. *Journal of Applied Linguistics*. Vol 1, 2, pp: 137-168.
49. Merriam, S. B. (1998). *Qualitative Research and Case Study Applications in Education*. Revised and Expanded from *Case Study Research in Education*. San Francisco: Jossey- Bass Publishers.
50. Meyerhoff, M. (2006). *Introducing Sociolinguistics*. London: Routledge.
51. Опсеница, Ј. (2003.) Компарација васпитних циљева читанке за осми разред и васпитних циљева плана и програма основношколског васпитања и образовања. Преузето 24.10.2013. са:
<http://www.psihologijanis.org/clanci/16.pdf>.
52. Pardo Abril, N. G. (2013). *Cómo hacer análisis crítico del discurso: Una perspectiva latinoamericana*. Bogotá: Universidad nacional de Colombia, Facultad de ciencias humanas, departamento de lingüística.
53. Perović, S. (2012). *Mi o jeziku, jezik o nama: Zbornik radova sa druge konferencije društva za primenjenu lingvistiku*. Podgorica: Društvo za primenjenu lingvistiku Crne Gore.
54. Половина, Н. (2010). *Лингвистички приступ концепту жене*. Београд: Задужбина Андрејевић.
55. Петрушић, Н & Константиновић- Вилић, С. (2012). Модели родне сензитивизације образовања правника/правница. *Зборник радова*

Права дјетета и правноправност полова- између нормативног и стварног, стр: 512- 542. Преузето 16.09.2015. са:

а. <http://www.pravnifis.rs/Download/Zbornik-Prava-djeteta/PDRPV7.pdf>

- 56.Robles, Sanjuán, V. (2010). Discursos y estrategias para un proyecto de escuela coeducativa en la transición española. Algunas fuentes para su estudio. Cabás: *Revista del Centro de Recursos, Interpretación y Estudios en materia educativa (CRIEME) de la Consejería de Gobierno de Cantabria (España)*. Преузето 28.12.2013. са:
<http://revista.muesca.es/index.php/articulos3/145-discursos-y-estrategias-para-un-proyecto-de-escuela-coeducativa-en-la-transicion-espanola-algunas-fuentes-para-su-estudio>
- 57.Rogers, R. (eds.) (2004). *Introduction to Critical Discourse Analysis in Education*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- 58.Rogers, R. et al. (2005). Ctitical Discourse Analysis: A Review of the Literature, *Review of Educational Research*, Vol. 75, No. 3, pp: 365-416.
- 59.Савић, С. (2009). *Род и језик*. Нови Сад: Женске студије и истраживања и Футура публикације.
- 60.Савић, С. (2010). *Упутство за стандардизацију родно осетљивог језика*. Преузето 20.05.2014. са:
http://www.zenskestudije.org.rs/01_o_nama/svenka_savic/textovi/njegosevi_dani_I.pdf
- 61.Sofronić, L. N. (2004). *Мата куа, нана плеа... Или сретан ти почетак, дјаће, Родни стереотипи у основном образаванју. Превазилађење родних стереотипа и основном образаванју (18-27)*. Podgorica: Fondacija Institut za otvoreno društvo. Преузето 12.10.2013. са:
http://89.188.32.41/download/east_pr_stereotipa.pdf.
- 62.Stake, R. E. (1995). *The art of case study research*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- 63.Станојчић, Ж., Поповић, Љ. (2000). *Граматиа српског језика*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- 64.Стефановић, Ј., Гламочак С. (2008). Имају ли читанке род?: Род у читанкама у основној школи. *Philologia*, стр: 61- 68. Преузето 24.10.2013. са: http://www.philologia.org.rs/Files/broj_6.pdf
- 65.Стефановић, Ј. (2008). *Преглед родних истраживања уџбеника у Србији од 2003. до 2008. године*. Београд: УНДП.
- 66.Stubbs, M. (1997). *Worf's children: Critical comments on Critical Discourse Analysis (CDA)*. Ann Ryan & Alison Wray (eds): *Evolving Models of Language*. Clevedon: Multilingual Matters.

- 67.Swan J. (2003). Schooled Language: Language and Gender in Educational Settings. In: Holms. J. & Meyerhoff, M. (eds.). *The handbook of language and gender* (624-641). Oxford: Blackwell Publishing.
- 68.Шипка, Д. (2010). Дискурс у примењеној лингвистици. *Дискурс и дискурси, Зборник у част Свенки Савић, стр: 357- 365*. Нови Сад: Филозофски факултет.
- 69.Tannen, D. (1990). 'Sex, lies and conversation: Why Is It So Hard for Men and Women to Talk to Each Other?' *The Washington Post*, June 24, 1990.
- 70.Tannen, D. (1995): 'The Power of Talk', in *Harvard Business Review*, September- October, pp. 138- 148.
- 71.Tannen, D. (2007). *You just don't understand*. New York: HarperCollins Publishers. (Prvo Harper izdanje 2007)
- 72.Tannen, D. (2011). *That's Not What I Meant*. New York: HarperCollins Publishers.
- 73.Van Dijk, T. (1998). *Ideology: A Multidisciplinary Approach*. London: Sage Publications.
- 74.Van, Dijk, T. (2001). Principles of Critical Discourse Analysis. In Wetherel M. et al. (eds.), *Discourse Theory and Practice: A Reader*. London: SAGE Publications, pp. 300- 317.
- 75.Вранић, И. (2014). Метафора, персонификација и хипербола у рекламама за медицинске производе, *СМ: Communication Management Quarterly: Часопис за управљање комуницирањем*, бр. 31, година IX, стр. 39- 58.
- 76.Вранић, И. и др. (2015). Употреба родно равноправних назива занимања у енглеском језику струке у Србији. *Synthesis, зборник радова са међународне научне конференције из области информационих технологија и савременог пословања*. Универзитет Сингидунум, стр: 744-747.
- 77.Walsh, S. (2011). *Exploring Classroom Discourse: Language in Action*. New York: Routledge.
- 78.Wenger, E. (1998). *Communities of Practice: Learning, Meaning, and Identity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- 79.Widdowson, H.G. (1998). Review Article: The Theory and Practice of Critical Analysis Discourse. *Applied Linguistics*, 19/1, 136-151.
- 80.Wodak, R. (2006). Mediation between discourse and society: assessing conitive approaches in CDA. *Discourse Study*, Vol. 8 (1), 179.190. London: SAGE Publication.

VII ЗАКЉУЧАК СА ОБРАЗЛОЖЕНОМ ОЦЕНОМ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ КАНДИДАТКИЊЕ:

На основу наведених података о кандидаткињи, Комисија констатује да је Ивана Вранић, мастер, подобна за израду докторске дисертације.

На основу постављених циљева и очекиваних резултата, Комисија констатује да је предложена тема подобна за израду докторске дисертације у области социолингвистике.

На основу наведених података о предложеној менторки, Комисија констатује да је др Јелена Филиповић, редовна професорка Филолошког факултета Универзитета у Београду, подобна за менторку предложене докторске дисертације.

На основу изнетог, Комисија предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да донесе позитивне оцене о подобности кандидаткиње **Иване Вранић** и предложене теме докторске дисертације **„Критичка анализа дискурса учioniце на високошколским установама у Србији с посебним освртом на родно осетљив језик“**, а да за менторку именује др Јелену Филиповић, редовну професорку Филолошког факултета у Београду.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. др Јелена Филиповић, редовна професорка
2. др Ана Кузмановић, доценткиња
3. др Ивана Вучина Симовић, доценткиња

У Београду, 6. децембра 2015.